

Doç. Dr. Efe YAMAKOĞLU

DENİZ İŞ HUKUKU

FÎLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2025

Temmuz 2025

ISBN: 978-625-5957-94-8

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

854 sayılı Deniz İş Kanunu'nun kabulü üzerinden yarım asrı aşkın bir süre geçmesine rağmen günümüze kadar bu kanunda oldukça yetersiz kalan değişiklikler yapılmıştır. Oysa uluslararası normlara koşut olarak birçok denizci millet yakın tarihlerde deniz iş kanunlarını revize etmiştir. Ülkemizin dünya denizcilik camiası nezdindeki itibarının korunması, denizcilik alanında Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlanması açısından ivedilikle yeni bir Deniz İş Kanunu hazırlanması artık zorunludur. Yeni bir Deniz İş Kanunu hazırlanacağının yüksek sesle dile getirilmeye başlandığı bu dönemde hem teorisyenlerin hem de uygulamacıların fikirlerini bildirmesi, mevzuatımızın eksikliklerinin saptanması, çözüm önerilerinin tartışılması oldukça yararlı olacaktır. Bu gelişmelerden hareketle profesörlük tezi olarak kapsamlı bir deniz iş hukuku kitabı yazmayı uygun gördük.

Uygulamanın ne yönde olduğu bilinmeden, kaçışın mümkün olmadığı bir gemide çalışmanın zorlukları anlaşılmadan yaşanan sorunlara tatmin edici bir çözüm önerisi sunmak zordur. Bu çalışmanın her aşamasında netleştirmem gereken konularda meraklı sorularıma sabırla cevap verdiği için öncelikle Uzakyol Kaptanı Halit Aydın'a teşekkür ederim. Denizcilik sektörünün sorunlarına vakıf, kıymetli ağabeyim Av. Kapt. Dr. Çağlar Coşkunso ve değerli çalışma arkadaşım Ar. Gör. Nergis Kayıkçı'ya zaman ayırıp kitabımı okuma nezaketi gösterdikleri, yorum ve önerileriyle sundukları katkıları için teşekkür ediyorum. Ayrıca yetişmemde emeği olan tüm değerli hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Akademik bir çalışmanın hazırlanması yalnızca mesleki bilgiyi değil; manevi desteği gerektirir. Bu vesileyle hayatımın her döneminde desteğini benden hiç esirgemeyen, beni yetiştiren ve bugünlere getiren anneme özellikle minnetimi sunuyorum. Bu kitabın yazım sürecinde yaşadığımız tüm zorluklara rağmen bana hep destek olan, sabır gösteren sevgili eşim Melisa'ya teşekkür etmek yetersiz kalacaktır. Her başarılı erkeğin yanında ona destek olan bir kadın vardır. Bu konuda en şanslı kişilerden biriyim.

Son olarak, eserin basımını üstlenen Filiz Kitabevi'nin tüm çalışanlarına titiz çalışmalarını için teşekkürlerimi sunar; eserin ilgilenenlere yararlı olmasını temenni ederim.

İstanbul, Haziran 2025

Efe Yamakoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

§1. DENİZ İŞ HUKUKUNUN KONUSU VE TEMEL İLKELERİ.....	5
I. KONU	5
II. TEMEL İLKELER	6
1. İşçinin Korunması	6
2. Nispî Emredici Hukuk Kuralları	7
3. İşçi Lehine Yorum	8
4. İşçilerin Yönetime Katılmaları.....	9
§2.DENİZ İŞ HUKUKUNUN KAYNAKLARI	11
I. ULUSAL KAYNAKLAR	11
1. Genel Kaynaklar	11
a. Anayasa	11
b. Kanunlar	12
aa. 4857 Sayılı İş Kanunu.....	14
bb. 854 Sayılı Deniz İş Kanunu	20
cc. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu	28
dd. Diğer Kanunlar.....	29
c. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	31

d. Yönetmelikler.....	32
e. Yardımcı Kaynaklar (İçtihat Kaynakları).....	33
2. Özel Kaynaklar	33
a. Hizmet Sözleşmesi	33
b. Toplu İş Sözleşmesi	34
c. Denizcilik Örf ve Âdetleri.....	34
d. İşyeri Uygulamaları.....	35
e. İç Yönetmelikler.....	36
f. İşveren Talimatları	36
II. ULUSLARARASI KAYNAKLAR.....	37
1. Genel Olarak	37
2. Uluslararası Denizcilik Örgütü	38
3. Uluslararası Çalışma Örgütü.....	39
a. Sözleşme ve Tavsiye Kararları.....	39
b. Denizcilik Çalışma Sözleşmesi	41
4. Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu	43
III. DENİZ İŞ HUKUKU KAYNAKLARI ARASINDA ÖNCELİK	46
§3.TEMEL KAVRAMLAR	51
I. GEMİ ADAMI (İŞÇİ)	51
1. Kavram.....	51
2. Yabancı Gemi Adamları	55
II. STAJYER.....	58
III. İŞVEREN	60
IV. İŞVEREN VEKİLİ.....	63
V. KAPTAN.....	63
VI. GEMİ (İŞYERİ)	66
1. Kavram.....	66
2. Geminin Devri	69
§4. DENİZ İŞ KANUNU'NDA BAZI ÜÇLÜ İŞ İLİŞKİLERİNE YÖNELİK SORUMLULUK ALANLARININ BELİRLENMESİ İHTİYACI	72
I. ASIL İŞVEREN – ALT İŞVEREN İLİŞKİSİ	72
II. GEÇİCİ İŞ İLİŞKİSİ	76

§5. DENİZ İŞ HUKUKUNA İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARIN HUKUKİ ÇÖZÜMÜ	78
I. İŞ YARGISI	78
1. İş Mahkemelerinin Kuruluşu	78
2. Görev ve Yetki	80
a. İş Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Dava ve İşler	80
b. İş Mahkemelerinin Yetkisi	82
aa. Genel Olarak	82
bb. İş Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi	84
3. Yargılama Usulü	87
4. Kanun Yolları	87
a. Bölge Adliye Mahkemeleri	88
b. Yargıtay	88
5. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk	89
II. GEMİ ADAMLARININ ALACAK HAKLARININ İCRASINA İLİŞKİN TÜRK TİCARET KANUNU'NDA YER ALAN ÖZEL DÜZENLEMELER	91

İKİNCİ BÖLÜM

HİZMET SÖZLEŞMESİ

§6. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN ÖZELLİKLERİ, UNSURLARI, YAPILMASI VE DEVRİ	97
I. TERMİNOLOJİ	97
II. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN ÖZELLİKLERİ VE UNSURLARI	98
1. Özellikleri	98
2. Unsurları	98
III. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN YAPILMASI	100
1. Tarafların Ehliyeti ve Gemi Adamı Yeterliliği	100
2. Sözleşmenin Şekli ve İçeriği	102
3. Sözleşme Yapma Yükümlülüğü	104
4. Sözleşmenin Geçersizliği	105
IV. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN DEVRİ	108

VIII

§7. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ	110
I. BELİRSİZ SÜRELİ ve BELİRLİ SÜRELİ HİZMET SÖZLEŞMELERİ	110
1. Belirsiz Süreli Hizmet Sözleşmesi	110
2. Belirli Süre veya Sefer İçin Yapılan Hizmet Sözleşmesi	112
II. TAM SÜRELİ VE KISMİ SÜRELİ HİZMET SÖZLEŞMELERİ	115
1. Tam Süreli Hizmet Sözleşmesi	115
2. Kısmi Süreli Hizmet Sözleşmesi	115
§8. HİZMET SÖZLEŞMESİ TARAFLARININ BORÇLARI	116
I. GEMİ ADAMININ BORÇLARI	116
1. İş Görme Borcu	116
a. İşin Bizzat İfa Edilmesi	116
b. İşin Özenle İfa Edilmesi	117
2. Sadakat Borcu	117
3. Emir ve Talimatlara Uyuma Borcu	119
4. Rekabet Etmeme Borcu	120
II. İŞVERENİN BORÇLARI	122
1. Ücret Ödeme Borcu	122
a. Genel Olarak	122
b. Ücretin Miktarı	123
c. Ücretin Ödenme Yeri, Şekli ve İspatı	125
d. Ücret Ödeme Zamanı	127
e. Ücrete İlişkin Zamanaşımı ve Gecikme Faizi	128
f. Ücretin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	129
aa. Ücretin Saklı Kısmı	129
bb. Zarar Karşılığı Kesinti	131
cc. Ücretten İndirim Yapılamaması	132
dd. Ücret Kesme Cezasının Sınırlandırılması	133
ee. İşverenin Ödeme Güçlüğüne Düşmesi Halinde Ücretin Korunması	134
2. Eşit Davranma Borcu	135
3. Koruma ve Gözetme Borcu	139
4. İkamet Yeri ve İşe Sağlama Borcu	144

§9. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ VE HUKUKİ SONUÇLARI....	148
I. HİZMET SÖZLEŞMESİNİ FESİH DIŞINDA SONA ERDİREN DURUMLAR.....	148
1. İkale	148
2. İnfisah	150
a. Belirli Süreli Hizmet Sözleşmesinin Süresinin veya Seferin Sona Ermesi	150
b. Ölüm.....	151
aa. Gemi Adamının Ölümü.....	151
bb. İşverenin Ölümü	153
c. Deniz İş Kanunu'nda Öngörülen Diğer İnfisah Halleri.....	154
II. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN FESİH BİLDİRİMİ İLE SONA ERMESİ	156
1. Fesih Kavramı	156
2. Fesih Bildiriminin Hüküm Doğurma Anı	156
3. Fesih Bildiriminin Şekli	157
4. Fesih Türleri.....	158
a. Süreli Fesih	158
aa. Genel Olarak	158
bb. Yeni İş Arama İzni Verilmesi	161
cc. Fesih Bildirim Sürelerine Uyulmaması	163
dd. İşverenin Süreli Fesih Hakkını Kötüye Kullanması	163
b. Haklı Nedenle (Derhal) Fesih.....	165
aa. Haklı Fesih Nedenleri	165
aaa. Sözleşmenin İşveren veya İşveren Vekili Tarafından Feshi	166
bbb. Sözleşmenin Gemi Adamı Tarafından Feshi	169
ccc. Taraflar Bakımından Ortak Haklı Nedenle Fesih Halleri	170
bb. Haklı Nedenle Fesih Hakkını Kullanma Süresi	171
cc. Haklı Nedenle Feshin Sonuçları.....	171
5. Fesih Hakkının Sınırlandırılması	172
III. HİZMET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİNİN DİĞER HUKUKİ SONUÇLARI	174

1. İade	174
a. Genel Olarak	174
b. İade Şartları	176
aa. Yurda İade.....	176
bb. Yabancı Gemi Adamının İadesi.....	179
cc. Yurt İçinde İade	179
c. İade Zorunluluğuna Uymamanın Sonuçları	180
d. İade Hakkından Yoksunluk.....	181
2. Kıdem Tazminatı	182
a. Genel Olarak	182
b. Hak Kazanma Koşulları	183
aa. Deniz İş Kanunu'na Tabi Gemi Adamı Olmak	183
bb. En Az Bir Yıl Kıdem Süresi Bulunması	184
cc. Sözleşmenin Kıdem Tazminatına Hak Kazandıracak Şekilde Sona Ermesi	184
aaa. Hizmet Sözleşmesini Fesih Dışında Sona Erdiren Sebepler Bakımından	184
bbb. Hizmet Sözleşmesinin Fesih Yoluyla Sona Ermesi Bakımından	185
aaaa. İşverenin Hizmet Sözleşmesini Feshi	185
bbbb. Gemi Adamının Hizmet Sözleşmesini Feshi	186
c. Kıdem Süresinin Hesaplanması.....	187
d. Kıdem Tazminatının Miktarı.....	189
e. Kıdem Tazminatına İlişkin Gecikme Faizi, Zamanaşımı ile İdari Para Cezası.....	191
3. Çalışma Belgesi Verilmesi.....	192
4. İbraname	195

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞİN DÜZENLENMESİ

§ 10. ÇALIŞMA (İŞ) SÜRESİ	197
I. NORMAL ÇALIŞMA SÜRESİ	197

1. Genel Olarak	197
2. Deniz İş Kanunu'nun Çalışma Süresi Bakımından İstisna Tuttuğu Kişiler	200
II. FAZLA ÇALIŞMA	201
1. Genel Olarak	201
2. Fazla Çalışma Sayılmayan Haller	204
3. Fazla Çalışma Sürelerinin Tespiti	205
4. Fazla Çalışmanın Karşılığı	206
5. Fazla Çalışmanın İspatı	211
§ 11. DİNLENME SÜRELERİ VE İZİNLER	212
I. ARA DİNLENMESİ	212
II. HAFTA TATİLİ	215
1. Genel Olarak	215
2. Hafta Tatili Ücreti	216
III. ULUSAL BAYRAM VE GENEL TATİLLER.....	217
IV. YILLIK ÜCRETLİ İZİN	217
1. Hak Kazanma Şartı ve Yıllık İzin Süreleri.....	217
2. Uygulanması	221
3. Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesi Halinde Yıllık İzin Ücreti.....	225
SONUÇ	227
KAYNAKÇA	231

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AK	Avrupa Konseyi
AY	1982 Anayasası
AYM	Anayasa Mahkemesi
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BinSchG	Binnenschiffahrtsgesetz (Almanya İç Su Yollarını Koruma Kanunu)
bkz.	bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
DCMKHK	Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun
DİK	Deniz İş Kanunu
dn.	dipnot
E.	Esas
Ed.	Editör
E.T.	Erişim Tarihi
f.	fıkra
FlaggRG	Flaggenrechtsgesetz (Almanya Bayrak Kanunu)
GIYSİY	Gemi Adamlarının İkamet Yerleri, Sağlık ve İaşıelerine Dair Yönetmelik
GKKY	Gemi Adamları ve Kılavuz Kaptanlar Yönetmeliği
GSY	Gemi Sicil Yönetmeliği
GT	Grostonilato
GVK	Gelir Vergisi Kanunu

HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMO	International Maritime Organization (Uluslararası Denizcilik Örgütü)
ISM	The International Safety Management Code (Uluslararası Güvenlik Yönetimi Kodu)
ISPS	International Ship and Port Facility Security Code (Uluslararası Gemi ve Liman Tesisi Güvenlik Kodu)
ITF	International Transport Workers Federation (Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu)
ITUC	International Trade Union Confederation (Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu)
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı
İMK	İş Mahkemeleri Kanunu
İSGK	İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İş K.	İş Kanunu
K.	Karar
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
m.	madde
MARPOL	The International Convention for the Prevention of Pollution From Ships (Gemilerden Kirliliğin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme)
MEK	Mesleki Eğitim Kanunu
MLC	Maritime Labour Convention (Denizcilik Çalışma Sözleşmesi)
MÖHUK	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
OHAL	Olağanüstü Hal
RG.	Resmî Gazete

S	Sayı
SeeArbG	Seearbeitsgesetz (Alman Deniz İş Kanunu)
SeemG	Seemannsgesetz (Alman Gemi Adamları Kanunu)
SOLAS	International Convention for the Safety of Life at Sea (Denizde Can Güvenliği Uluslararası Sözleşmesi)
SSGSSK	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
STCW	International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (Gemi Adamlarının Eğitim, Belgelendirilme ve Vardiya Standartları Hakkında Uluslararası Sözleşme)
STİSK	Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TCC	Total Crew Cost (Toplam Mürettebat Maliyeti)
TMK	Türk Medeni Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TUGSK	Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu
TUGSY	Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TzBfG	Teilzeit- und Befristungsgesetz (Alman Yarı Zamanlı Çalışma ve Belirli Süreli Sözleşmeler Kanunu)
UBGTHK	Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun
vd.	ve devamı
Y.	Yıl
Yarg.	Yargıtay